

ESSZÉ

Balázs Csilla Kinga

Időhinta, szemben a fénnel (regénymag)

Botond fiamnak

1.

„Trianon nem fáj, csak amíg élsz, elkísér. Úgy cipeled majd, mint a hátadon hintázó keresztet. Kivéreztet, összetör, megedz, és kincsekhez, talán még a bölcsök kövéhez is elvezet” – súgták a Párkák a bölcsőm fölé hajolva. Nem is bölcső, hagyományos, fonott mózeskosár volt az, mesélték, Kovásznán, egy sorház mosókonyhából kialakított belső udvarán, ahová levegőzni tett ki anyám, majd rövid időre magamra hagyott, úgy gondolván, hogy biztonságban vagyok, baj nem érhet. Ekkor történt, hogy a szomszédos parasztház istállójából kiszökött Samu, mesélték, *„a Sátán vigyorgó számára”*, a környék retgett réme, s amíg anyám odabent, a konyhában sertepertélt, erős, sárga fogaival kibontotta a vastag pólyát, amelybe a decemberi szél tűfogai elől elrejtettek. Samu, mesélték, okos, jó számár volt, de időnként megbokrosodott, elragadta valami megmagyarázhatatlan, gyilkos indulat: olyankor rúgott, harapott, alig lehetett lefékezni. Alaposan ráijesztett az ajtón véletlenül kipillantó anyámra, akinek ijedtében elakadt a hangja; *„megeszi”*, tátogta némán, *„megeszi a gyerekeket!”*. Hogy a Párkák vigyáztak-e rám, vagy a gügyögésem hatotta-e meg, máig rejtély, de Samu, aki meglett, erős férfiakat is véresre harapdált, ha a kedve úgy tartotta, nem bántott, mesélték, csak kíváncsian méregetett.

2.

Sima, gyenge faág az ember a születésekor, a múlt táplálja, a jelen kergesíti, érleli, egy elképzelt, szebb jövő képzeete sarkallja. Szülők, nagyszülők, nagynénik, nagybácsik, unokatestvérek, szamarak véssik, faragják rá a változó személyiség legelső, meghatározó vonásait.

Így lett volna szép – szakít félbe a fiam Németországban. A vállam mögül olvas bele abba, amit írok: a rokonsági fokozatok közül neki már csak az anya szó jelent valamit. Kezébe veszi a billentyűzet mellé tett apró, sárguló fényképet, nézegeti az ismeretlen arcokat, anyám népes családjának tagjait, akiket csak hírből ismer, mert vagy már nem élnek, vagy felkapta és távolságtartó idegenségbe sodorta őket a rendszerváltás meg a „kapitalista gazdasági fejlődés” aranyporos forgószele.

Tinédzserkorú, helyét keresgélő, gyökértelen fiam számára ez a fénykép egy ódivatú, letűnt világ kordokumentuma arról, hogy egy nagycsalád tagjai egyszer voltak, hol nem voltak, amíg meg nem haltak, vagy el nem párologtak a ködben. *Ezek az emberek szerették egymást* – mondja, és a nagyszüleimre mutat. Közelebb hajol a fényképhez, hitetlenkedve szemrevételezi, hogy az anyja, „anya-banya” is volt egyszer újszülött.

Nyakig pólyába bugyolálva, fehér tuskóként heverek, hintázom tenyeres-talpas, széles arccsontú, ízig-vérig kun-magyar nagyanyám ölében, ebből gondolom, hogy a nagy erdélyi árvíz után, 1970 június–júliusában készülhetett a kép, a romániai szocializmus konszolidált időszakában, amikor a világba üzetésünket siettető önkény és a hivalkodó zsarnokság árnyai még nem csúfították el a felnöttek homlokát, és mérgei még nem kezdték ki az erdélyi magyarság lelki szöveteit.

Sokáig nem is tudtam, hogy határon kívüli magyar vagyok, a magyarságot úgy kaptuk, mint az oxigént, együtt járt a létezéssel, anélkül, hogy azt különösebben értelmezgetni kellett volna, mesélem a fiamnak, vagyis mesélném, ha nem unná, és nem rohanna fel a szobájába, a számítógépébe zárt online cimborákhoz. Egyetlen egyszer volt Partiumban, kiskorában. Székelyföldön

nem járt soha, neki már nem lehettek érzelmi kötődései, nem tudja hova, kikhez kapcsolni a hallottakat.

3.

Hogy a magyarság fennmaradásáért küzdeni kell, azt én is csak tinédzser koromban, a 80-as években tanultam meg: ekkor már dübörgött a faluromboló és a nemzetiségeket „integráló”, úgynevezett homogenizálási program. A fogamzástápláló és a hetvenedik életévüket betöltött román állampolgárok kórházi ellátását tiltó Conducător és a nyugati egyetemek díszdoktori kinevezéseivel büszkélkedő Elena Ceaușescu vezetése alatt Nagy-Románia átállt az „ipari-gazdasági fejlődés glóriás diadalútjára”. Közben Helmuth Kohl kancellár a német származású erdélyi génállományt nem kevés fejpénzért az NSZK-ba menekítette, egész falvak, városok ürültek ki így, a maradék nép pedig, az istenadta nép, románok, magyarok vegyesen, fogvacogtató sötétségből lesték a szökés kivezető ösvényeit. A Nagy-Romániában kegyvesztett Múzsák vagy örökre elhallgattak, vagy virágnyelven dúdoltak, mert a magas művészet iránti igény és a lélek azért élt és élni akart.

„A Kárpátok Génusza” ellehetetlenítette a humán oktatás és a művészetre nevelés minden formáját, a középiskolákat ipari-mezőgazdasági szaklíceumokká alakította, és mi, lázadozó kedvünket jelentéktelen diákcsínyekben, házibulikban kiélve úgy masíroztunk szabvány után varrt egyenruhánkban a „gazdasági-ipari fejlődés” és az „Aranykor” lobogói alatt, hogy végig tudtuk: embertelen, agyatlan marhaság ez az egész, de az osztály besúgói fülelnek, a helyzet halálosan komoly, őszintének lenni, feltűnősködni, akárcsak az oroszlán simogatása, veszélyes.

Magyarul érettségizni csak két sikeres felvételit követően, összesen három, matematikai, elektronikai és mechanika profilú osztályban lehetett: ez a mutatóvány megyénként mindössze 3x36 tanulónak, csak a legtehetségesebbeknek és a legszorgalmasabbaknak sikerült. A korszak legnagyobb hősei azok a sokszor ironikus,

csípős humorú, szigorú tanárok és egyetemi oktatók voltak, akik a megalomán elnyomás és a túl magasra felkapaszkodott gazemberség brutális birodalmában sem felejtették el, hogy a diktatúrák, akár az árhullám, elvonulnak, de győztes az Ember, ha nem felejteti el, hogy mi különbözteti meg az állattól. A történelmi korokból örökölt, sötétben gyertyafényként világító transzilvanista humanizmus és a rendszer szigorú kontraszelekciója végül az erdélyi magyar líceumok abszolút szellemi és etikai fölényéhez vezetett: nem volt könnyű hivatalosan megindokolni, miért is akarják a 80-as évek végéig az összeset felszámolni. Az átlagos, vagy a felvételikén rosszul teljesítő magyar gyerekeket már tizennégy éves korukban beszippantotta valamelyik román szakiskola, majdnem úgy, ahogyan most szippantja be az ipari-gazdasági fejlődésre és integrációra állítólag nagy súlyt fektető nyugat-EU-s oktatási rendszer a multikulti bevándorlók lidércfényekkel elkápráztatott, kialakulatlan gyerekeit, a nyugat-európai munkaerőpiac leendő munkaerőit és fogyasztóit, azzal a különbséggel, hogy mi akkor és ott végig pontosan tudtuk: lelketlen, agyatlan marhaság ez az egész, és mi akkor is, azért is erdélyi magyarok vagyunk, és magyarok maradunk.

4.

Kamaszkoromban úgy láttam, hogy az erdélyi magyar közösség, akárcsak a családom, két, egymással versengő csoportra oszlik: az egyik a megcsontosodott patriarchalizmushoz és népi tradícióikhoz makacsul ragaszkodó „kötekedős, bölcsködős”, tehetséges, de lobbanékony székelyeké, akik identitásuk megőrzése érdekében, ha kell, bicskát, vasvillát ragadva védekeznek az erőszakos románosítás és a betelepítések ellen – mi több, rebesgették, néhány faluban még valamiféle „ősi” vendettát is gyakorolnak –; jobb nem hergelni a székelyeket, gondoltuk, hadd legénykedjen a józanabbja és az értelmesebbje táncházakban, építsenek, faragjanak, fonjanak titokzatos, varázslatos mesevilágot maguk köré, mi máshogy álljuk a sarat.

Mi, vagyis a partiumi, szilágysági magyarok, a népi kultúrával alig törődő, „langyos, alföldi táhenek”, ahogy a székely rokonság nevezett minket, talán a határ mentén fogható, pannon-magyar rádiós és tévéműsorok, vagy az eltérő „morfofenetikus mező” hatására más lelki berendezkedésűek, mai szóval „urbanizáltabbak”, „emancipáltabbak”, szabadosabbak és lazábbak voltunk, mint az időnként vasikalaposan patriarchális, rátarti és kiszámíthatatlan székelyek. Ez a tény viszont nem kérdőjelezte meg, hogy egy közösség vagyunk: magyarságtudatunk, akárcsak tájszólással színezett, az indoeurópai nyelvek tengerében külön szigetet, egyedi gondolkodásmódot és pszichés alkatot indukáló anyanyelvünk, világleképező létérzékelésünk alapja, életünk foglalata volt. (Az azóta népszerű csángókat nem tekintettük „igazi” magyaroknak, akkoriban az volt az általános nézet, hogy őket már sajnos beolvasztotta a románság, de mert sokan tudnak még magyarul, ők is a magyar közösséghez tartozhatnak, ha akarnak.) Nem képezhette tehát vita tárgyát, hogy Trianon óta jogfosztottan, hazátlanul ugyan, de mi mindannyian magyarok, „Európa fehér indiánjai” vagyunk, és az elnyomott, üldözött, éppen ezért veszélyeztetett erdélyi magyar közösséghez, a felszabdaltan is egységes magyar nemzethez tartozunk akkor is, ha a távolság és a szigorúan őrzött határok miatt a többi, egymástól elszigetelt, külön utakon fejlődő nemzetrészekre nem volt, nem lehetett rálátásunk.

Erdélyi magyarnak lenni a szocialista időkben a mennyiséggel szemben a minőségre törekvés súlyos kötelezettségével járó, elitista kiváltság is volt, valamiféle dacos, muszáj-Herkuleseket edző állapot. Sorsfeladat, amit külön-külön és együtt is meg kellett oldanunk; erkölcsi kötelesség, hisz minden egyéni siker a közösség becsületére is vált, és kimondva-kimondatlanul hozzájárult a magyar közösség létjogosultságának és szellemi autonómiájának erősítéséhez.

5.

A meg- és fennmaradás kötelessége és morális felelőssége a magánéletet is szabályozta. A fényképen, a jobb szélén, többé-kevésbé

elmagyarosodott, szatmári sváb fiatal nő áll. Soha nem érezhette magát otthon a nagycsaládban, ahogy a férj, a nagybátyám sem a svábok között: akkoriban az erdélyi kisebbségek köreiben alapszabálynak számított, hogy ismerkedni, barátkozni bárkivel lehet, de házasságot kötni csak saját nemzetiségűvel, a mi esetünkben tehát csak magyarral ildomos. Micsoda barbárság, micsoda diszkrimináció, kiálthatnának fel a multikulti proletáriátusra, globális gazdasági versenyre felesküdő, uniós tanokon nevelkedett nemzedékek, főleg azok, akiknek egyébként a szülőföld (a Haza földje) és az anyanyelv, mint a társas érintkezés elsődleges eszköze születéssel járó adottság, olyan előjog, amelyet készen kaptak, és amiért nem kellett sem „bűnhődniük”, sem vért izzadniuk. Pedig amikor a fajta fennmaradása, a kontinuitás és a megmaradás a tét, akkor a túlélőreflexek irányítanak, és minden könnyvillatú, elméleti okoskodás hatályát veszti, vagy legalábbis háttérbe szorul. Egy-egy veszélyeztetett közösség önvédelemből (vagy önérvényesítő, hatalmi érdekből) elkövetett összezárásának ez a napjainkban lesajnált, maradiságként tekintett jelensége a világ minden táján és minden korban megfigyelhető, főleg akkor, ha az összetartozás tudata és programja az adott közösségen belül egyébként is erős – akinek van szeme a látásra, látja.

„A vegyes házasság azért sem egészséges – tanította később anyai nagyapám –, mert ha eltérnek az anyanyelvek, nem paszszol a szó, nem egy srófra jár az ész, nagyobb a kenyértörés esélye is. Hirig bombardament.” Ötéves lehettem, amikor a szüleim egyetértő bólogatásai közepette megfenyegetett: úgy menjek hozzá egy románhoz, hogy kitagadnak. Azt sem tudtam még akkor pontosan, mi az, hogy férj, mi az, hogy hozzámenni, és mi az, hogy kitagadnak. Nem vesznek tudomást rólam, soha többé nem fognak beszélni velem? És mi az, hogy házasság? Azonkívül, hogy nem, vagy alig tud magyarul, mi az, hogy román? Mihez képest az? Ha mi magyarok vagyunk, hogy kerültek ide a románok? Hogy kerültünk ide mi? Tényleg van olyan, igaziból is, hogy Magyarország? Vagy mi, a szombatoként nagyanyám pici házának zsebkendőnyi udvarán felállított, hosszú asztal köré gyűlő nagycsalád vagyunk Magyarország, meg az a nagy, tekergethető

rádió Mama döngölt földes, linóleumos konyhájában, amiből henteente egyszer az istentiszteleteket megillető áhítattal, moccanás és pissenés nélkül a hokedliről kell hallgatni a teljesen felfoghatatlan „Szabó család” távoli, mesterkéltn hangjait?

6.

A fényképen a nagyapám és a nagyanyám az őket megillető fő helyeken ülnek, székeken. Arcukon nyoma sincs két háború megélt borzalmainak, sem annak, hogy kétszer elvesztettek egy Hazát, más szóval, hogy a Haza szemellenzős, Janus-arcú kormányai kétszer is útszélre dobták, cserbenhagyták őket.

Fürkészsze nézik az ismeretlenség homályában álló fotóst, mosolyognak, mint a fáradt győztesek. Hátuk mögött a kiházasított, vigyorgó lányok és az elmagyarosodott, sváb menyecske. A fiatalasszonyok mögött a kompozíciót lezáró férfinorfol: a háromból az egyetlen életben maradt fiú, meg a férjek, az „Öcsi bácsik” (a nagyszüleim minden sógorukat egységesen és testvériesen Öcsinek nevezték). Lábuk előtt és az ölükben ott hintázunk mi, vagyis az unokák. (Hogy én már pólyás, „porbafingó” koromban is a Mama kedvence voltam, azt soha senki nem tudta megbocsátani nekem.)

Partium egyik legrégebbi településén, anyai nagyanyám szülőföldjén, a dimbes-dombos, borairól híres, színmagyar faluban, Dobrán készült a kép. „Doberdón”, ahogy keserű-tréfásan időnként a Dionüszosznak sűrűn és örömmel áldozó nagyapám nevezte.

Valahányszor később a magyarság Boldogasszonyáról, harcos magyar amazonokról, konyhatündéerekről, Holle anyókról, háztűzet őrző sárkányokról, vezérlő csillagokról olvastam, mindig a képen látható anyai nagyanyám, a falu javasasszonya és lelki szemetesládája jutott eszembe. Temetés, esküvő, lakodalom, kenyér-sütés: ő volt az a beavató személy, aki az élet komoly szertartásait és ünnepeit elsőként megismertette velem. Csüggttem rajta, mint gyümölcs a fán. Friss kenyérre, puha, védelmet adó dunnára, bölcs, doromboló vadmacskára, nőstényoroszlánra emlékezte-

tő, testes, hamisíthatatlan kun-magyar asszonyság volt, ez róla az egyik utolsó fénykép. Hét évvel később már nincs az élők sorában. Sudár fenyővé változott. Kopjafa helyett csenevész örökzöldet ültettek a sírjára, éppen a fejéhez. Tizenöt évvel később nagyapám is odakerült az ő sokszor megcsalt, de imádott „mamikája” mellé, aki, mesélték, egyszerre volt felesége, szeretője, anyja, testvére, társa és bizalmas jó barátja. Nem tudom, hogy az örökzöld szeretet és a kitartás óriásernyője vajon csak az én fantáziámban létezik-e, vagy valóban beszélt róla telefonon valamelyik kiváltságos, mert autóval rendelkező unokatestvérem, nem láthattam a nagyszüleim sírját soha, időben is, térben is messze sodort a gyökerektől a sorsnak átkeresztelt régi-új rendszer, de azon a hatalmasra nőtt fenyőfán most már nem foghat az idő vasfoga, mert képzeletben én ott látom, ott akarom látni azon az elhagyatott, behorpadt síron.

7.

Összesen tizenkilencen vagyunk a fényképen. Néhány nagybácsi és nagynéni mellkasában már esővíz csobog, vagy, mint anyám, urnába zárva kísértének az emlékeimben. Erdélyi magyarok a világ temetőiben, porladnak a világ minden táján, idegen földben, ezer idegen holtak társaságában.

A fényképen az évtizedek óta nem látott unokatestvérek még gyerekként nyűglődnek a gyepen: azóta már mind benne járnak a korban, sokan, hallom, időközben maguk is nagyszülők lettek.

Konok, maguknak való figurák, állunk, ülünk, heverünk nagyanyám asszonyi őserejének mágneses terében, az alommeleg és az összetartozás levegőjében, erős napsütésben, hunyorgó mosollyal, farkasszemet nézve a fénnel.

Tanító, botcsinálta pap és órás nagyapám a nálam két évvel idősebb, optikussá lett unokatestvéremet hintáztatja, akinek felnőttkori, telt bajszos képe a gének rejtélyes játékának köszönhetően a Wikipédia *Nagyborosnyói Bartha Albert* szócikkből is visszaköszön rám. Mert nagyapám a Nagyborosnyói Barthák egyik mellék-

hajtásaként ahhoz a famíliához tartozott, amely egy katonatisztből lett honvédelmi minisztert, nemzetgyűlési képviselőt adott előbb a Bánságnak, majd Magyarországnak, de akiről mi, „elfajzott lumpik”, sokáig nem is tudtunk, egyrészt mert a neve a román diktatúra történelemkönyveiben értelemszerűen sehol nem szerepelt, másrészt mert személye a régmúlt zárt dobozaiba száműzetett, és különösen senkit sem érdekelt. Nagypám fiatalon rávágta az ajtót a kutyabőrös rokonságra, és minden kapcsolatot megszakított velük; később nekünk sem sokat árult el a származásáról, sok részletről ő maga sem tudott, és ha kérdeztük, legtöbbször csak nagyot legyintett: a cselédek asztalához akarták leültetni a Nagyváradon megismert menyasszonyát, egy falusi bírócska szintén kalandos előéletű lányát aznap, amikor bemutatta nekik. „Drugi putty”, mondhatta félhangosan, miután kiviharzott a díszes ajtón. Sokáig a sajátos nyelvi humor megnyilvánulásának véltem ezt a drugi puttyot, a „hírig, bombardament” mellett ezt a második, sűrűn használt kifejezését, amíg véletlenül ki nem derült, hogy a 'drugi put' horvátul azt jelenti: 'második alkalommal'. „Majd máskor, hölgyeim és uraim. Majd legközelebb. Sohanapján kiskedden.”

Nagypám tehát saját akaratából, még a trianoni ördögpaktum előtt úgynevezett dzsentrí lett, mondanák a budapesti történészek, és ha ismerték volna, azt is hozzátennék, hogy „aszociális, kötekedős kekec” lehetett az illető. Pedig csak tisztán látott, következetes volt, ha az igazságról és a lélekbe írt parancsolatokról, a „lelki nemességről” volt szó, és hajtotta a kíváncsi természet, a kalandor bővérűség, no meg a rangon aluli mátká, vagyis a nagyanyám iránti kötődés.

8.

Mi már úgy születünk bele a szocializmusba, mint kishalak a végtelen, langyos pocsolóba: hogy volt előttünk más társadalmi berendezkedés is, annak első, beszédes jeleit az öreg rigolyáiban érhattük

tetten: télen-nyáron pantallóban, ingben, zakóban járt („mint szaros Pista vasárnap”, nevettek néha titokban a lányai a háta mögött), díszes, ezüstláncos zsebórát hordott, és mindenhová magával hurcolta, „nyikorgatta” a hegedűjét, amin játszani boldogult úrfi korában megtanult. Félte őrzött, régi bicskáját és kis méretű, ezüst villáját, kanalát, amelyeket nekünk, gyermekeknek, még megérinteni sem volt szabad, fehér batiszt kendőbe csavarva ugyanúgy mindenhová magával vitte, mint bolondos-huncut „megvilágosodott” lelkének tárgyi kivételését, a lószőrrel szőrözött, rózsafa vonós (!) régi hegedűt. Tudtuk tehát, hogy van ebben a kék érvonalban valami, hallottunk a cintosi, bükkösi kúriákról, a Gheorghiu-Dej idején elhurcolt, Duna-csatornánál elhunyt arisztokrata nagynéniről, „a pénzéhes, zsugori, gonosz boszorka Nusiról”, Amerikában eltűnt dédszüőlőkről, de mindez nem bírt különösebb fontossággal – nagyapámnak nem a társadalmi hierarchiában betöltött kosztümös szerep, nem a világszínház számított.

Figyelmetlenség, meggondolatlanság, mértéktelenség minden bajnak az okozója! – hajtogatta családi összezördülések esetén. Kotnyeleskedése ilyenkor néha kifejezetten idegesítő volt, de azért ráhagyták.

A keresztény-humanista Európa történelmének szégyenfoltját, a trianoni álbékepaktumot is ezzel a három emberi gyarlósággal magyarázta, igen leegyszerűsítve a történelem menetét és lelketlen végkifejletét. „Mert a magyar főurak soha nem vették komolyan a Dobrudzsa–Havasalföld–Munténia kifliájében lakozó népséget, a jobbágyaikat, a parasztjaikat, akiknek elmaradottságáról a Római Birodalomból kurvákkal, latrokkal, bűnözőkkel együtt messze száműzött Ovidius is említést tesz, a románokat, akik asztalon szerkesztett, alig háromszáz éves nyelvet beszélnek, azt próbálják ősiként eladni, és akiknek a nemessége hosszú időn keresztül csak franciául tudott. *Hejj, ha nincs az a ribanc román Mária királynő, aki Versailles-ban beveti a szépséges bájait!* – sóhajtozta. Trianon, mint minden magyarnak, nagyapámnak is az egyik legnagyobb szívfájdalma volt. Noha igazságérzete és humánuma kétes esetekben mindig felülírta nemzeti érzelmeit, éppen ezért cimborái között legalább

annyi román és cigány volt, mint magyar, néhány pohár borocska után pedig kiselőadásokat tartott Trianonról és következményeiről. „*Budapest és Bécs közreműködése nélkül ezeknek a szerencsétlen keverékeknek, ezeknek a románoknak még írástudójuk sem lett volna – mérgeződött. – Lám, milyen erős a román sovinizták hazatudata, soha nem fogják megbocsátani maguknak a saját gyarló alávalóságukat, sem nekünk, magyaroknak azt, hogy még mindig tartjuk magunkat. Lám, mennyire »kulturáltak«, lám, mennyire óvják, becsülik az ősi dáko-románnak kikiáltott területeiket, Nagy-Románia földjét, amit az állítólagos őseik vére locsolt termékennyé! A múltjuk és az ősiségük iránti merő tiszteletből pillanatok alatt koszos disznóóllá változtatták, széthordták, elherdálták a zsákmányt, az árut, mert az a legkönnyebb: tönkretenni, elpocsékolni a másét. Meg lehet nézni, mit műveltek alig néhány évtized alatt az egykor takaros, virágokkal díszített magyar városokkal, meg a falvakkal, az erdőkkel, a mezőkkel, a szántókkal, tényleg büszkék lehetnek a teljesítményükre! – háborgott tovább. – Nem vették komolyan őket a külföld lábai elé terülő, csöbe húzott, szemellenzős magyar vezérbikák, sem őket, sem a hátuk mögött gyülekező idegen erőket, a fenenyagy nemzeti öntudattal tapasztasztott, csili-vili, kivirc-kavarc osztrákokat, a Bécsből és a Budapestről útnak indított magas lovakat, amelyeket a kultúranalfabéták feneke alá toltak, hadd táncoljanak, hadd tropotyáljanak, csak nevetek rajta, fújd fel, mint a léggömböt, az inkompetens többség hiúságát, etesd az irigységet, csinálj urat az ösztönlényből, ültess a nyakadra, világ! Figyelmetlenség, mértéktelenség, meggondolatlanság minden bajnak az okozója.”*

9.

Ötéves lehettem, amikor a játszótéren rövid, kevert nyelven zajló vita után egy román kislány lelökött a hintáról. *Du-te de aici, bozgoraica dracului!* (Menj innen, te ördög bozgor lánya) – selypegte. Akkor még nem tudtam, mit jelent a bozgor szó, most már tudom: kifosztottságot, hazátlanságot, átmeneti szálláshelyeket az

örök idegenségben, egy rám testált, különleges, egyedülálló anyanyelvet, egy speciális nyelvi logikát, szintézisben gondolkodást, szellemi hagyatékot, a kívülálló elemző szerepét, önvédelmet, az elfogadhatatlan tagadását. Ötévesen még csak azt tudtam, hogy mindannyian emberek vagyunk, de ha valaki lerohadtmagyaroz, lebozgoroz (lehazátlanoz), azt bokán kell rúgni, meg kell ráncigálni a copfját, de úgy ám, hogy amíg él, megemlegesse! „Mert mi vagyunk itthon, nem a fosztogatók, nekünk szegyenkezni okunk nincs, és ami nem merülhet feledésbe, az nem merülhet feledésbe, és a magyarokat ért permanens igazságtalanság ilyen!” A nagy pofozkodásba és sikítózásba a román kislány anyja is közbeavatkozott; ököllet esett nekem, és nagyon rossz véget ért volna a hintás kaland, ha a bokrok takarásából nem vágat elő az anyám, aki titokban settenkedett utánam, hogy lássa, helyesen alkalmazom-e a közlekedési szabályokat, és ha a 15-ös mikrorajon ablakaiba tóduló lakók nagy örömeire nem száll be ő is a hintázáshoz meg a hazához való jog miatt kialakult vitába és női csetepatéba.

Nagyapám aznap éppen nálunk vendégeskedett, „addig nem halunk meg – vigasztalt, miután kissé megtépve bár, de nem vesztesen hazaértünk –, amíg a világ elnyomói, a gonosz, mocskok, lelketlen nemzetek jóvá nem teszik az Igazságtalanságot, amit képviselnek, Isten egyszer majd helyre teszi őket ezért, mert ez a Törvény, és a magyarság ellen elkövetett kegyetlenség, a hol véres, hol vértelen népirtás miatt fizetni fognak!”

A következő alkalommal némi rábeszélés után anyám egyik legjobb barátnőjének, az olténiai származású román szomszédaszszonynak a nagyobbik fia kísért el a játszótérre, és unatkozva bár, de türelmesen kivárta, amíg bátran, emelt fővel, csak azért is kihintázom magam.

10.

Azóta, úgy hallottam, az a román fiú, a gyerekkori testőröm is valahol Nyugat-Európában keresi az eurót és helyét a világban,

mert a rendszerváltó „nyitás” után, aki tehetett, nekilódult a jóléttel kecsegtető nyugati nap kísértő fénynyalábjainak irányába. Talán most, idősebb korában döbbsent rá ő is, hogy mi marad a végén: emlékek az akkor áporodottnak vélt együttélés meghitt pillanatairól, emlékek a jobb híján szeretetnek nevezett erő furcsa megnyilvánulásairól.

Azért vagyunk a világon, hogy valahol helyünk legyen, ha már otthon nem lehetünk benne? Azért vagyunk a világon, hogy jobbá tegyük, és ha már magyarnak születtünk, megigazítsuk azt? Azért vagyunk a világon, hogy a Haza fogalma és a Trianon előtt írt nagy versek újra értelmezhetőek legyenek? Mert a magyar az egyetlen, vándorcigánnyá tett európai nép, amelynek Trianon óta nincs is Hazája...

Ha most, 2020-ban, valami csoda folytán össze tudnám trombitálni a fényképen szereplő családtagok még élő tagjait, a Magyarországra, Svédországra, Németországra, Amerikába szóródott rokonokat, a maradékot és az utódaikat, összeszámoltam, negyvenegyen néznénk egy időtálló felvételeket készítő, méregdrága, digitális kamerába. Festői pózban feszengve, egyik lábunkról a másikra állva, testünket hintáztatva, hazudott jókedvvel, egymásnak idegenül, mosolyszerű grimaszra húzott szájjal, könnyen cserélgethető, festett, kül-földi álarcok, személyiségmatricák mögé rejtőzve.

Hiányozna közülünk egy nagy szervező, a lélek tüzének őrzője, a hétfejű tündér, hiányozna a mami felszabadító őseje.

Hiányozna egy anekdotázó, bogaras papóka életszerető bölcsessége és hangulatfokozó „cincogása”.

Huszonegyen értenénk és beszélünk a magyart, mint nyelvi összetartó erőt.

Kommunikálnánk németül, angolul, svédül, spanyolul.

Hallgatnánk mély csöndbe merülve heten, a nagyszülők ránk testált szellemi öröksége alatt meggörnyedve.

Állnánk összehérszánt szájjal az idő vicsorgó számárfogai és a ránk szegzett kamera előtt, állnánk hunyorogva, szemben a fényvel.

A szöveg a Nemzeti Közszerelő Egyetem „Trianon és a család” esszépályázatára készült, de a leadási határidő túllépése miatt nem volt elfogadható.